

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ
1950

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

SOEREN KIERKEGAARD

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ: Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Όσες φορές προσπαθώ να καταπιασθώ με τόν έρωτα, πέφτω πάνου σέ αντίφάσεις. Μου φαίνεται κάποτε πώς κάτι μου διαφεύγει στη ζωή, τί δέ μπορεί νά πώ, μά μόλις τό σκεφτώ, σκοντάφτω πάνου σέ αντίφασι. Έπίσης, θεωρώ τόν Έρωτα ως τή μεγαλύτερη αντίφασι πού μπορεί νά υπάρξει και γι' αυτό άλλωστε κωμικό. Τό ένα δέν πεί δίχως τ' άλλο. Τό κωμικό φανερώνει πάντα αντίφασι. Αυτό δέ μπορώ έδω τώρα νά σάς τό εξηγήσω σκοπός μου είναι ν' αποδείξω ότι ό έρωσ είναι κωμικός. Έρωτα έννοώ τις σχέσεις μεταξύ άνδρων και γυναικών. Δέν έννοώ τόν Έρωτα κατά τήν έλληνικήν αντίληψι, πού ό Πλάτων(1) του έκαμε τόσοσ ωραϊόν ύμνο, γιατί εκεί δέν πρόκειται περί έρωτος πρός τις γυναίκες, πού αναφέρονται έν παρόδω μόνο άλλ' αντίθέτως ό έρωσ πρός τή γυναίκα θεωρείται κατώτερος από τόν έρωτα πρός ένα νέο. Λέω ότι ό έρωσ στα μάτια ενός τρίτου είναι κωμικός· αυτό κι όχι παραπάνω. "Αν αυτός είναι ό λόγος πού οι έρωτευμένοι μισούνε πάντα έναν τρίτο, δέν τό ξέρω· μά ξέρω πώς πάντα ό λογισμός είναι ό τρίτος κι αυτός είναι ό λόγος πού μ' έκαμεν άνίκανο γι' αγάπη, γιατί, στην κρίσιμη στιγμή, γίνομαι, με τό λογισμό, τρίτος άπέναντι του έαυτού μου. Αυτό δέ μπορεί σέ κανένα νά φαίνεται παράξενο, κι άφού ό καθείς μας έμαθε ν' άμφιβάλλη για δλα, θά μου έπιτραπή νά εκφράσω άμφιβολία για δ,τι έχει σχέση με τόν έρωτα. Αντιθέτως, μου φαίνεται πολύ περίεργο ότι εκείνος πού άμφέβαλλε για δλα και κατόπιν απέκτησε τή βεβαιότητα, δέ λέει λέξι για τις ίδιες εκείνες δυσκολίες, στις όποιες βρέθηκε μπλεγμένη ή σκέψι μου, δυσκολίες τόσοσ άξεμπερδευτες, ώστε άναστέναξα βαθιά ύστερ' από κάθε φώτισι κ' έκάλεσα εις βοήθεια εκείνον, πού πριν άπ' δλα συλλογίσθηκε τις δυσκολίες αυτές και πού ή ιδέα νά άμφιβάλλη για δλα, καθώς και ή ιδέα νά βρῆ και γά

δύση τήν εξήγησι για δλα δέν του ήρθε στον ύπνο του (1). Δότε λοιπόν προσοχή σ' ό,τι λέω, φίλοι, κι αν είσθε οι ίδιοι έρωτευμένοι, εύαρεστηθήτε νά μη με διακόψετε, και μη μου επιβάλλετε σιγή, άποφεύγοντας ν' ακούσετε τις εξηγήσεις μου. Αποστρέψετε μάλλον άπ' έμού τό πρόσωπο κι άκουστε ό,τι έχω νά πώ, μία κι αρχισα.

Πρώτα κι αρχής, βρίσκω κωμικό ν' αγαπούν και νά θέλουν ν' αγαπήσουν δλοι οι άνθρωποι, χωρίς νά κατορθώσουν ποτέ νά διαφωτίσουν σέ τί συνίσταται τό άξιαγάπητο, τό πραγματικό αντικείμενο του έρωτος. Αφήνω κατά μέρος τή λέξι αγάπω, γιατί δέν εξηγεί τίποτε· μά μόλις αρχίσουμε νά μιλούμε για έρωτα, εύθως τίθεται τό πρώτο έρώτημα: τί είναι αυτό πού αγαπούν; Η μόνη άπόκρισι πού χωρεί είναι: αγαπούν ό,τι είναι άξιο νά αγαπηθῆ. "Αν άπαντήσω, μαζί με τόν Πλάτωνα (2), ότι πρέπει ν' αγαπούμε ό,τι είναι καλό, μ' ένα μόνο πήδημα ξεπερνάμε τά όρια του έρωτικού. Θ' άπαντήσω ίσως τότε ότι πρέπει ν' αγαπούμε ό,τι είναι ωραίο. Θά ρωτήσω τότε αν είναι έρωσ ή αγάπη ενός ωραίου τοπίου, μιας έξαισίας ζωγραφιάς και θά ιδήτε άμέσως τότε ότι τό έρωτικό στοιχείο δέν είναι δευτερευόν στον έρωτα αλλά καταστατικό στοιχείο του άκατάλυτο. Παραδείγματος χάρι, αν ένας έραστής, για νά εκφράση δλη τήν αγάπη πού υπάρχει μέσα του, έλεγε: «αγαπώ τά ωραία τοπία, τή Λαλαγώ (3) μου, τόν ωραίο χορευτή κι ένα ωραίο άλογο, αγαπώ κάθε τι πού είναι ωραίο!», ή Λαλαγώ, κι αν άκόμα είναι ωραία, κι αν δέν είχε καιιάν άφορμή παραπόνου κατά του έραστού της, δέ θάμενε καθόλου εύχαριστημένη από τέτια παινήματα· φαντάσθητε νάναι κι άσχημη κι δμως νά τήν αγαπάς. "Αν τώρα θεωρήσω τόν έρωτα ως διαχωρισμό, όπως είπεν ό 'Αρι-

* Συνέχεια άπ' τό προηγούμενο.

(1) Σ. Μ. Στο «Συμπόσιο».

(1) Σ. Μ. 'Ο Καρτέσιος.

(2) Σ. Μ. Στο «Συμπόσιο».

(3) Σ. Μ. 'Όνομα 'Ελληνίδος αναφερομένης σέ 'Ωδή του 'Ορατίου (l 22).

στοφάης (1), Ισχυριζόμενος ὅτι οἱ Θεοὶ ἐχώρισαν τὸν ἀρχικὸν ἄνθρωπο σὲ δυὸ μέρη, σὰν τὰ ψήττας (2) καὶ ἔκτοτε τὰ δυὸ μέρη ἀναζητοῦν τὸνα τ' ἄλλο, τότε θὰ σκονηθῶσ' ἕνα νέο φαινόμενο, ποῦ δὲν κατορθῶνῶ νὰ ἐξηγήσω ἐν τούτοις θὰ μπορῶσα νὰ βρασιοθῶ στὸν Ἀριστοφάνη, ποῦ ἡ σκέψι του δὲν ἔχει χαλινὸ καὶ προχωρεῖ, παραδεχόμενος ὅτι οἱ θεοί, γιὰ περισσότερην διασκέδασι, θὰ μποροῦσαν νὰ χωρίσουν τὸν ἄνθρωπο σὲ τρία μέρη. Γιὰ νὰ διασκεδάσουν περισσότερο. Ἀλήθεια λοιπὸν, καθὼς τὸ λέω, ὅτι ὁ ἔρωσ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο γελοῖο, ἀνδρι στὰ μάτια τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τουλάχιστο στὰ μάτια τῶν θεῶν. Ἄς ὑποθέσουμε ὁμῶς, ὅτι ὅλη ἡ δύναμι τοῦ ἔρωτος ἔγκειται στὴ σχέσι μεταξὺ ἀνδρικοῦ στοιχείου καὶ γυναικείου στοιχείου. Καὶ τότε ; Ἄν ὁ ἔραστής ἔλεγε στὴ Λαλαγῶ : «σ' ἀγαπῶ γιατί εἶσαι γυναίκα, θὰ μποροῦσα ν' ἀγαπήσω κι ὅποιαν ἄλλη γυναίκα, ἀκόμα καὶ τὴ φρικτὴ Ζωή», ἡ ἄμορφη Λαλαγῶ θὰ προσβαλλόταν. Τί λοιπὸν εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ ; Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημά μου, μὰ ἡ μοῖρα θέλησε νὰ μὴ βρεθῆ ὡς τώρα κανεὶς νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Κάθε ἐρωτευμένος ἄνθρωπος νομίζει πάντα πῶς ὅσον ἀφορᾷ αὐτόν, τὸ ξέρεῖ, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ τὸ δόσῃ σ' ἄλλον νὰ τὸ καταλάβῃ κι ὅποιος ἀκούσῃ πολλὰ πρόσωπα ἐρωτευμένα, θὰ ἀντιληφθῆ πάντοτε ὅτι οὔτε ἕνας δὲν εἶπε ποτὲ τὰ ἴδια μὲ ἄλλον, ἀν καὶ μιλοῦνε γιὰ τὸ ἴδιο πράγμα. Ἀφήνω κατὰ μέρος τίς ἀνόητες ἐξηγήσεις, θέλω νὰ πῶ ἐκείνες ποῦ καταλήγουν πάντα νὰ ὁμολογοῦνε πῶς τὰ ὠραῖα πόδια τῆς πολυαγαπημένης, ἢ τὸ ὑπέροχο μουστάκι τοῦ ἀγαπημένου, εἶναι τὸ πραγματικὸ ἀντικείμενο τοῦ ἔρωτος —ἀκόμα κι ἂν ὁ ἔραστής ἐκφράζεται σὲ ὕψος ὑψηλότερο—, θὰ ἴδῃτε ὅτι, ἀφοῦ ὀνοματίσῃ ἕνα σωρὸ λεπτομέρειες, θὰ καταλήξῃ πάντα νὰ πῇ : ὅλο της τὸ εἶναι εἶναι ἀξιολάτρευτο, κι' ὅταν φθάσῃ στὸ κορύφωμα τοῦ λόγου του λέει : εἶναι ἀνεξήγητο, ἔχει κάτι ποῦ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ ἐξηγήσω. Νὰ ἕνα εἶδος ὀμιλίας ποῦ, φαίνεται, ἀρέσει ἰδιαιτέρως στὴ Λαλαγῶ ! Μὰ ἐμένα δὲ μ' ἀρέσει, γιατί δὲν καταλαβαίνω λέξι, ἀπεναντίας ἀνακαλύπτω διπλὴ ἀντίφασιν· πρῶτον ὅτι καταλήγουν στὸ ἀνεξήγητο καὶ δεῦτερον ὅτι σ' αὐτὸ καταλήγουν. Γιὰτί ὅποιος ἔχει πρόθεσι νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο του μὲ τὸ ἀνεξήγητο, πραγματικὰ θάκανε καλύτερα ν' ἀρχίσῃ ἀπ' ἐκεῖ καὶ νὰ σταματήσῃ ὡς ἐκεῖ, γιὰ νὰ μὴ ἐκτίθεται σὲ ὑπόνοιες. Ὅταν κανεὶς ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ ἀνεξήγητο καὶ δὲ λέει τίποτ' ἄλλο, δὲν ἀποδείχνει ἀδυναμία· γιατί ἀπὸ ἀρνητικὴν ἀποψιν, ἢ ἐξήγησί του ἔχει μολαταῦτα τὴν ἀξία της· ἀλλ' ἀρχίζοντας ἀπὸ ἄλλο πράγμα καὶ

καταλήγοντας μὲ τὸ ἀνεξήγητο δείχνει τὴν ἀδυναμία του.

Ἔτσι λοιπὸν, στὸν ἔρωτα ἀνήκει ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ, κ' ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ εἶναι τὸ ἀνεξήγητο. Μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ ἔτσι, ἀλλὰ μένει ἐντελῶς ἀκατανόητο, καθὼς κι ὁ ἐντελῶς παράξενος τρόπος ὁποῦ ὁ ἔρωσ πιάνει τὴ λεία του. Ἄν ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ ἄνθρωποι στὰ καλά καθούμενα ἔπεφταν ξαφνικὰ στὸ δρόμο κ' ἐπέθαιναν, ἢ τοὺς ἐπιαναν σπασμοί, χωρὶς κανεὶς νὰ μπορῆ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ γιατί, ποῖός δὲ θάνιωθεν ἀγωνία ; Κι ὁμῶς ἔτσι —λένε— μπαίνει κι ὁ ἔρωσ στὴ ζωὴ, ἐκτός ἀν δὲν ἀνησυχούμε ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι οἱ ἐρωτευμένοι τὸ θεωροῦν ὡς τὴ μεγαλύτερη εὐτυχία· ἀντιθέτως, γελοῦμε γιατί τὸ τραγικὸ καὶ τὸ κωμικὸ βρίσκονται πάντα σὲ στενὴ σχέσι. Σήμερα μιλάτε μ' ἕναν ἄνθρωπο, τὸν καταλαβαίνετε πολὺ καλά, εἶναι στὰ σύγκαλά του· μὰ τὴν ἄλλη μέρα σὰς μιλά με πυρετό, με χειρονομίες παράδοξες —πάει, τὸν βάρεσε ὁ ἔρωτας ! Ἄν ὁ ὀρισμός τοῦ ἔρωτος δινόταν : ἔρωσ εἶναι ν' ἀγαπᾷς τὸ πρῶτο τυχὸν πρόσωπο, θὰ καταλάβαιναν εὐκόλα κανεὶς ὅτι δὲ μποροῦμε νὰ πετύχουμε σαφέστερη ἐξήγησι. Ἄλλ' ὅταν ὀρίζεται ὅτι ἔρωσ εἶναι ν' ἀγαπᾷ κανεὶς τὸ μοναδικό, τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμον ὀλόκληρο, αὐτὴ ἡ διαφόρησι οὔτε ἐξήγησι δίνει, οὔτε νόημα ἔχει. Μὰ ὅχι, ὁ ἔραστής δὲ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τίποτε ! Εἶδεν ἑκατοσταριῆς γυναῖκες· ἴσως ἄφησε νὰ περάσῃ ἡ ἡλικία, χωρὶς νὰ νιώσῃ τίποτε· αἰφνης, τὴ βλέπει, ἐκείνη, τὴ μοναδική—τὴν Κατερίνα. Μὰ δὲν εἶναι κωμικὸ ; Δὲν εἶναι γελοῖο ὅτι αὐτὸ ποῦ πρόκειται νὰ μεταμορφώσῃ καὶ νὰ ἐξωραίσῃ ὅλη τὴ ζωὴ, ὁ ἔρωσ, νὰ μὴν εἶναι οὔτε σὰν τὸν κόκκο σινάπεως, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ξεφυτρώνει ὀλάκαιρο δένδρο, ἀλλὰ νὰ γεννιέται ἐκ τοῦ μηδενός ; Γιὰτί δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὀρισθῆ κανένα κριτήριον ἐκ τῶν προτέρων, νὰ εἰπωθῆ, παραδείγματος χάρι, ὅτι τὸ φαινόμενο αὐτὸ συμβαίνει σὲ ὀρισμένη ἡλικία, οὔτε νὰ ὀρισθῆ ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἄνδρας διαλέγει ἐκείνη τὴ γυναίκα, ἐκείνη τὴ μοναδική, ὅχι ὅπως ὁ Ἀδάμ ποῦ διάλεξε τὴν Εὐα, ἐλλείψει ἄλλης. Ἡ ἐξήγησι ἢ διδόμενη ἀπὸ τοὺς ἐρωτευμένους δὲν εἶναι κωμικὴ, ἢ μᾶλλον δὲν ὑπογραμμίζει τὸ κωμικὸ ποῦ ὑπάρχει ; Λένε πῶς ὁ ἔρωσ κάνει τὸν ἄνθρωπο τυφλὸ καὶ ξεκινοῦν ἀπ' αὐτὸ γιὰ νὰ διαφωτίσουν τὸ φαινόμενο. Ἄν ἕνας ἄνθρωπος ποῦ θάμπαινε στὰ σκοτεινὰ μέσα σ' ἕνα δωμάτιο γιὰ νὰ πάρῃ κάτι ποῦ ἀπαντοῦσε, ἀν τοῦλεγα νὰ πάρῃ φῶς : «δὲ βαριέστε ! δὲν πρόκειται γιὰ σοβαρὸ πρᾶγμα !» θὰ τὸν καταλάβαινα θαυμάσια. Ἄλλ' ἂν ὁ ἴδιος ἄνθρωπος μ' ἔπαιρνε κατὰ μέρος γιὰ νὰ μοῦ ἐμπιστευθῆ μὲ μεγάλη μυστικότητα ὅτι τὸ πρᾶγμα ποῦ πάει νὰ ζητήσῃ εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος κι ὅτι αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ πραγματικὸς λόγος ποῦ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ

(1) Σ. Μ. Στὸ «Συμπόσιο» τοῦ Πλάτωνος.

(2) Σ. Μ. Ψήττας, τὸ γνωστὸ ψάρι «γλώσσα», ποῦ φαίνεται σὰν μισὸ διχοτομημένου ψαριοῦ.

τό γυρεύη στά σκοτεινά—ώ, πώς τό φτωχό θνητό μου κεφάλι νά παρακολουθήση τό ύψος αὐτῆς τῆς διαλέκτου! Βέβαια, γιά νά μὴ τονέ προσβάλω, θά φυλαγόμεν νά γελάσω μπροστά του, μὰ μόλις μοῦ ἐγύριζε τὴν πλάτη, δὲ θά μπορούσα νά κρατηθῶ. Μὰ μὲ τὸν ἔρωτα δὲ βρίσκεται κανεὶς νά γελάση καὶ κινδυνεύει νά εὐρεθῆ στὴ στενόχωρη θέσι ποῦ βρέθηκε ὁ Ἑβραῖος τοῦ ἀνεκδότου, ποῦ, τελειώνοντας τὴ διήγησί του, ρώτησε, κανεὶς δὲ γελάει; Ἐν τούτοις δὲν παρέλειψα νά νοστιμίσω τὸ λόγο· κι ἂν μὲ πιάνει τὸ γέλιο, πρὸς Θεοῦ! δὲν θέλω νά προσβάλλω κανένα. Ἀντιθέτως, περιφρονῶ τοὺς ἀνοήτους ἐκείνους ποῦ εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἔρωσ ὁ δικός τους εἶναι τόσο πλείρια δικαιολογημένος, ὥστε νά μπορούν ἐλεύθερα νά γελοῦν μὲ τὸν ἔρωτα τῶν ἄλλων· γιατί τὴ στιγμή ποῦ ὁ ἔρωσ δὲν παίρνει καμιάν ἐξήγησι, ὅλοι οἱ ἐρωτευμένοι εἶναι ἐξίσου γελοῖοι. Τὸ ἴδιο βρίσκω ἐξίσου ἀνόητο καὶ ξεπασμένο τὸν ἄνδρα ποῦ στριφογυρίζει προκλητικὸ τὸ βλέμμα σ' ἕναν κύκλο κοριτσιῶν γιά νά βρῆ τὸ μπριλλάντι ποῦ τοῦ ἀξίζει, ὅσο καὶ τὴν κοπέλα, ποῦ κουνάει τὸ κεφάλι μὲ περιφρόνησι, γιατί θέλουν ἔτσι, μὲ τὴ σκέψι νά εισδύσουν σὲ κάτι, ποῦ, καθ' ὑπόθεσιν, εἶναι ἔξω λογισμοῦ καὶ ἀόριστο. Ὅχι, ἐκεῖνο ποῦ ἀπασχολεῖ τὴ σκέψι μου εἶναι ὁ ἔρωσ ὅπως εἶναι· τότε βρίσκω γελοῖο καὶ νά γιατί: τονέ φοβοῦμαι μήπως μὲ κάνει γελοῖο, τουλάχιστο στά μάτια τῶν θεῶν ποῦ ἔκαμαν ἔτσι τὸν ἄνθρωπο. Γιατί, ἂν ὁ ἔρωσ εἶναι γελοῖος, εἶναι ἐξίσου γελοῖος εἴτε μὲ πριγκήπισσα ξελογιασθῶ, εἴτε μὲ ὑπηρέτρια, κι ἂν δὲν εἶναι, δὲν εἶναι καθόλου γελοῖο ν' ἀγαπήσω μὴ ὑπηρέτρια ἀφοῦ εἶναι ἀνεξήγητο τὸ τί εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ. Νά γιατί φοβοῦμαι τὸν ἔρωτα, κ' ἐδῶ βλέπω μὴ παραπάνου ἀπόδειξι πὼς εἶναι κωμικός· πράγματι ὁ φόβος μου παίρνει τραγικὸ χαρακτήρα τόσον ἐκδηλο ὥστε φωτίζει τὴν κωμικὴ ἀποψι. Ὅταν γκρεμίζουν ἕναν τοῖχο ἀπὸ τοῦβλα, βάζουν μὴ ἐπιγραφή· τὴ βλέπουν καὶ φεύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἐκεῖ κοντά· ὅταν μπογιατίζουν ἕνα χῶρισμα, κρεμοῦν μὴ ταμπέλλα μὲ τὴν ἐπιγραφή «Προσοχή»· ὅταν ἕνας ἀμαξᾶς παρουσιασθῆ μπροστά σας καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νά σας παρασύρει, βάζει τίς φωνές· ὅπου ὑπάρχει ἐπιδημία χολέρας βάζουν σκοποὺς κτλ.—θέλω νά πῶ ὅτι ὅπου ὑπάρχει κάποιον μέσο γιά νά σας προειδοποιήσῃ πὼς ὑπάρχει κίνδυνος, τὸ κάνουν, κι ὅταν προσέξῃς τὸν ἀποφεύγεις. Ἀφοῦ φοβοῦμαι μὴν καταστήσω γελοῖος ἀπὸ τὸν ἔρωτα, τονέ θεωρῶ κίνδυνο, μὰ τί νά κάμω γιά νά τὸν ἀποφύ-

γω ἢ γιά νά ἐξουδετερώσω τὸν κίνδυνο μήπως μὴ γυναίκα τὴνέ πιάση ἔρωτας γιά μένα. Μακριὰ ἀπὸ μένα ἢ ξεπασμένη σκέψι ὅτι εἶμαι Ἄδωνις, μὲ τὸν ὁποῖον θά πέσουν ἐρωτευμένες ὅλες οἱ γυναῖκες—τά λέω ὅπως τ' ἄκουσα, γιατί δὲν καταλαβαίνω τί θά ποῦνε—κι ὁ Θεός νά μὲ φυλάξῃ. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ξέρω τί εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ, δὲ μπορῶ καὶ νά ξέρω τί νά κάμω γιά ν' ἀποφύγω αὐτὸν τὸν κίνδυνο. Ἐπειδὴ, ἐξ ἄλλου, καὶ ὅ,τι φαίνεται πὼς εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ μπορεῖ κάλλιστα νάναι καὶ τὸ ἀντίθετο κ' ἐπειδὴ, τὸ κάτω κάτω, μπορεῖ καὶ τὸ ἀντίθετο τοῦ Ἄδωνι νάναι ἀξιαγάπητο κ' ἐπὶ τέλους τὸ ἄξιον ἔρωτος εἶναι ἀνεξήγητο, βρίσκομαι στὴ θέσι τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ποῦ, στεκόμενος στὸ ἕνα πόδι, διαβάζει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφή: «λυκοπαγίδα» καὶ δὲν τολμᾷ οὔτε νά σηκώσῃ τὸνα πόδι, οὔτε νά πατήσῃ τὸ ἄλλο. Δὲ θέλω νά ἐρωτευθῶ μὲ γυναίκα, πρὶν ἐξαντλήσω μὲ τὴ σκέψι μου τὸ ζήτημα τοῦ ἔρωτος· κι αὐτὸ δὲ μοῦ φαίνεται δυνατό, γιατί ἔφθασα στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἔρωσ εἶναι κωμικὸ πρᾶγμα. Ἐτσι δὲ θέλω ν' ἀγαπήσω, μὰ ἀλλίμονο! δὲν ἀποφεύγω τὸν κίνδυνο. Ἀφοῦ δὲν ξέρω τί εἶναι ἄξιο ν' ἀγαπηθῆ, οὔτε πὼς θά μὲ πιάσῃ ὁ ἔρωτας, ἢ πὼς θά πιάσῃ τὴν ἀπέναντί μου γυναίκα, ποτὲ δὲ θά μπορέσω νάμαι βέβαιος πὼς ἀπόφυγα τὸν κίνδυνο. Εἶναι τραγικὸ, ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, μάλιστα βαθύτατα τραγικὸ, ἂν καὶ κανεὶς δὲ νοιάζεται γιά τὴν πικρὴν αὐτὴν ἀντίφασιν, ὅτι παντοῦ θρασυμανᾷ μὴ δύναμι ποῦ ξεφεύγει τὴ σκέψι καὶ ἀπειλεῖ νά πιάσῃ ξαφνικὰ καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐκείνων ποῦ θέλει νά τὴν κυριαρχήσῃ. Μὰ ἐδῶ τοῦ τραγικοῦ βαθύτερη αἰτία εἶναι τὸ κωμικὸ, ποῦ εἶπαμε παραπάνου. Ἴσως κανεὶς ἀπὸ σας μὴ ἀντιστρέφει τὰ ἐπιχειρήματα καὶ βρῆ κωμικὸ ἐκεῖνο ποῦ βρίσκω ἐγὼ τραγικὸ καὶ, ἀντιστρόφως, τὸ τραγικὸ ἐκεῖ ποῦ ἐγὼ βλέπω τὸ κωμικὸ· ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδείχνει ὅτι, ὡς ἕνα σημεῖο, βρίσκομαι ἐντὸς τῆς ἀλήθειας· κι ὁ λόγος γιά τὸν ὁποῖον ἀποβαίνω τραγικὸ ἢ κωμικὸ θύμα, ἂν ἀποβαίνω, εἶναι τουλάχιστο προφανής. Ἐγκεῖται στὴ θέλησί μου νά ὑποβάλω στὸν ἔλεγχο τοῦ λογισμοῦ μου ὅλες μου τίς πράξεις—πράγμα ποῦ κάνω σ' ἀλήθεια, γιατί δὲν εἶμαι θύμα τῆς φαντασίας μου, ὅταν νομίζω πὼς σκέπτομαι γιά τὴ ζωὴ—καθὼς καὶ ν' ἀφήσω νά μὲ καταλάβῃ ἢ ψευδαισθησι ὅτι στοχάζομαι περὶ τῆς ζωῆς, ὅταν πρὸ ἐνός πράγματος τόσον ὑψηλῆς σημασίας, πρὸ τοῦ σοβαροτέρου προβλήματος, δὲν βρίσκω ἄλλο τίποτε νά πῶ, παρὰ: «μοῦ εἶναι ἀδιάφορο!».

(Ἀκολουθεῖ)